

Tarık Buğra

OSMANCIK

*Cihân devletini kuran
irâde, şûûr ve karakter*

YAYIN NU: 177
EDEBÎ ESERLER: 89

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-079-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1982

84. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5

Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika No: 45103

İstanbul - 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarık Buğra (Doğum: 2 Eylül 1918, Akşehir / Ölüm: 26 Şubat 1994, İstanbul); Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en önemli yazarlarından olan Tarık Buğra ilk ve orta tahsilini İstanbul'da tamamladı. Konya Lisesi'ni bitirdi (1936). Çeşitli aralıklarla İstanbul Üniversitesi'nin Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde ikişer üçer yıl okuyup vazgeçti. Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. İstanbul'a gelince *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber* ve *Tercüman* gazetelerinde fıkralar yazdı, sanat sayfaları düzenledi. Haftalık *Yol* dergisini çıkardı.

Tarık Buğra, gazetecilikle olan ilgisini 1983 yılı sonuna kadar devam ettirdi. Gazete yazılarının değişik ve kendine has özellikleri vardır. Hiçbir zaman basmakalıp düşünce ve ideolojilerin takipçisi olmamıştır. Zaman zaman dil, edebiyat ve sanat konularına da yer verdiği bu yazılarında hür, bağımsız ve meseleler karşısında tarafsız bir yazar olma vasfını kaybetmemiştir.

Tarık Buğra, edebiyat dünyasına küçük hikâyelerle girdi. Cumhuriyet gazetesinin açtığı bir yarışmada "Oğlumuz" adlı hikâyesi ile ikinci olması, onun için bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonra *Çmaraltı* ve *İstanbul* dergilerinde hikâyeler yazmaya devam etti. Bu hikâyeler kronolojik bir sıra ile incelendiğinde ilk dikkati çeken şeyin, yazarın bir acemilik/çıraklık dönemi olmayışdır. Hemen her yazarda takip edilen zaman içinde ustalaşma, Tarık Buğra'da görülmez. O, daha ilk hikâyesinde usta bir yazar olduğunu ortaya koymuştur. Hikâyelerinde daha çok yakın çevre, aile hayatı, sevda ilişkileri, küçük kasaba intibaları gibi ferdî ve dar çerçeveli konular göze çarpar. Tarık Buğra olay değil, atmosfer hikâyecisidir.

Roman dünyamızda Tarık Buğra'ya sağlam ve sarsılmaz bir yer sağlayan eseri hiç şüphesiz *Küçük Ağa*'dır. Bu eserde ve bunun devamı olan *Küçük Ağa Ankara'da* ve *Firavun İmanı* romanlarında Millî Mücadele ilk defa değişik bir açıdan ele alınmıştır. Daha çok devletin resmi görüşünden hareket eden Kurtuluş Savaşı romanlarının tam aksine bu üç romanda meseleler, insan/millet açısından ele alınmış, yeni ve doğru bir yorumla ortaya konulmuştur. Bu roman "tarihi açıdan Millî Mücadele'de insanın yeri, milletin yeri nedir?" sorularının cevaplarını araştırır.

Yazar, *Yağmur Beklerken* romanında Serbest Fırka denemesinin, *Gençliğim Eyvah*'da ise 1970'li yıllarda Türkiye'nin bir numaralı meselesi haline gelen anarşi olaylarının değişik yönlerini, perde arkasını tasvir ve tahlil eder. Tarık Buğra, Osmancık ro-

manı ile de, Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlatmıştır. Bu eserde de cihan devletini kuran irade, şuur ve karakterin tahlili vardır.

Tarık Buğra, roman kahramanlarını idealize etmez. Onun romanlarındaki bütün tipler tabiidir. İnsanı, en gerçek ve inkâr edilemez yanından -mizacından- ve insanın en soylu duygusundan -hüzünlerinden- ele almıştır. Bu özellikleriyle Tarık Buğra, realizmin Türk romancılığındaki en usta yazarlarından birisidir. Tarık Buğra'da belli ve kalıplaşmış bir fikri ispatlama, yorumlama ve propogandasını yapma endişesi yoktur. O, romanı, roman olarak düşünür. Tarık Buğra'yı bugün ve gelecekte sarsılmaz yapan özellik onun bu tutumudur. Ona göre roman, hatta sanat "kâinatı ve insanları bir mizaca göre yeniden yaratmaktır." Bu açıdan bakılınca Tarık Buğra, bir tahlil ustası olarak göze çarpar. Onun bazı romanlarında insan, bazılarında mesele ön plândadır, fakat ikisi de her zaman dengelidir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi yarına kalıcı eserlerin en mükemmel kültür Türkçesi ile yazılacağını savunmuştur. Sanat eseri için her türlü basmakalıbı reddeden bağımsız bir sanat anlayışını benimsemiş olan Tarık Buğra, güzel Türkçesi, canlı ve yoğun üslûbu, derin tipleri ile Türk hikâye, tiyatro ve roman yazarlarının başında yer almıştır. Eserleri: **Hikâye:** Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Hikâyeler (1964, yeni ilavelerle 1969) **Tiyatro:** Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı (1979) **Gezi Yazıları:** Gagaringrad (Moskova Notları) (1962), **Fıkra ve Deneme:** Gençlik Türküsü (1964), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Politika Dışı (1992). **Roman:** Siyah Kehribar (1955), Küçük Ağa (1964), Küçük Ağa Ankara'da (1966), İbiş'in Rüyası (1970), Firavun İmanı (1976), Gençliğim Eyvah (1979), Dönemeçte (1980), Yalnızlar (1981), Yağmur Beklerken (1981), Osmancık (1983). **Senaryo ve oyunu:** Sıfırdan Doruğa-Patron (1994).

BİRİNCİ BÖLÜM

Gün doğmak için batar

ÖLÜMDÜR bu gelen. Azrail'in ayak sesleridir işittiği. Biliyor bunu; çoktandır. Ama gene de hazır değildir. Bir burukluk var içinde. Allah'tan nice zamandır, gece, gündüz dudakları kıpır kıpır mehil diliyor.

Son göçün, o tek başına çıkılan büyük yolculuğun, bu yalan dünyadan ayrılışın yaklaştığını bahar başlangıcında, badem ağaçlarının çiçeğe durduğu günlerde sezmişti:

- "Oğul, ben öldüğüm vakit, beni Bursa'da, şu Gümüşlü Kubbe'nin altına koy."

O gün bu gün Allah'tan mehil diliyor: Bursa'ya gömülme için.

Bursa'ya gömülebileceğini bilmek için.

Bursa'ya gömülebileceğinden emin olmak için.

Allah'tan mehil diliyor; gördüğü ve yaşamakla eşit değerde bir soy sop ülküsü yaptığı rüyanın gerçekleşeceğine inanmak için!

Ancak o zaman, ancak Bursa alınırsa erebilecektir gönül rahatlığına ve ancak o zaman gülümseyerek; "Hoş geldin, hoşnutluk getirdin" diyebilecektir Azrail'e; çünkü ancak o zaman hazır olabilecektir Münker ile Nekir'e; çünkü ancak o zaman inanacaktır Allah'ın kendisine bağışladığı ömrü, mutluluğu, gücü hak ettiğine, iyi kullandığına, doğru kullandığına!

Dayanılmaz ağırlar çekmektedir. Bitkindir. Kımıldanacak hâli kalmamıştır; ama Deli Dumrullaşmak hırsıyla sarsılıyor:

- “Beni Bursa’ya gömün.”

Bursa önlerine, Orhan Gazi erlerine işittirmek için ünlemek istemiş, ama sadece inleyebilmiştir.

Çektiği ağırların daha fazlası olamazdı. Buna karşılıklı hüzün daha da ağdalaşıyor ağdalaşıyor da, o Deli Dumrullaşmak hırsını körüklüyor ve imkânsız zorluyor. Başarıyor da:

Yattığı keçenin üzerinde doğrulmuş, ellerini uzatmıştır. Ne kadar da uzundur bu kollar.. yedi adım ötede, kapının eşiğinde, bir Kelime-yi şehadetlik mesafede duran Azrail’in tırpanına ulaşacak, kapacak ve ikiye bölecek kadar uzun.. ve güçlü.. öyle sanılabilirdi.

Odada, evde, sokakta, yörede çıt yoktur; yaz bahçeleri bile suskundur.

Derken, dünyanın en hızlı nal sesleri!

Sungur dışarı fırlıyor ve göz açıp kapayana kadar da dönüyor;

- “Gözün aydın hânım; Bursa bizimdir.”

Halsiz boyun ona doğru dönüyor. Fersiz gözler -ama sakacı- gülümsüyor: “Gene geç kaldın Sungur” der gibi.

Çünkü daha önce, nal seslerinden almıştır o müjdeyi. Nalların dilinden anlar o. Hep aynı yıllarda hep aynı hızla gitseler, ya da gelseler de nallar sevinmekte midir, dövünmekte, yerinmekte midir, bilir o.

Uzun kollar dirsekten bükülmüş, çocuk kolları olmuştur. Yaba irisi eller çocuk elleri olmuş, gökyüzüne doğru açılmıştır: Osmancık şükrediyor, duasını okuyor ve hep gülümsüyor artık, eşiğe bakarak. Eşikteki, sanki, Azrail değil de, az sonra yeniden kavuşacağı, gönül sultanı Malhun Hâtundur.

Osmancık, artık hazırdır, huzurludur, mutludur. Ağrıları dinmiştir. İçindeki burukluk silinip gitmiştir. Kaslarını katılaştıran gerilim çekilmiştir. Duyduğu, artık, büyük ve başarılı seferler sonundaki mutlu yorgunluktur. Rahatça uzanıyor: Dinlenecek, Yar Hisar zaferinin ve bütün zaferlerin, asıl önemlisi, en büyük, en sağlam temeli atmış olmanın yorgunluğunu çıkaracak.. sanki.. sanki değil, tıpkı öyle:

İri elâ gözler yumulmuştur. Ama gür kaşları, uzun kirpikleri, sert bıyıkları, kemerli burnu ve köşeli çenesiyle o karayağız yüz gülümsemektedir.

- “Uyudu” diyorlar.

Oysa hatırlamaktadır o:

Bir bir hatırlıyor; dinlediklerini hatırlıyor; gördüklerini hatırlıyor; deliliklerini hatırlıyor; durulup arınışını; büyük yürümeğe oturtuluşunu hatırlıyor; yerleri, olayları, halleri, kişileri hatırlıyor; gerçek doğuşunu hatırlıyor:

Şimdi Uludağ’dan da büyük ve yüklü bir hâtıralar dağdır Osmancık:

İlkbahar selleri

ÇOCUKLUĞUNDA ele avuca sığmazdı. Delikanlılığa yöneldiği yıllarda da kabına sığmıyordu. Derken, “Nerde çalgı, orda kalgı” dönemi başladı: Gücünün, kuvvetinin sahibi değildi; gücü, kuvveti onun sahibiydi. Uzun ve boğum boğum kollarında kılıç, kocaman ellerinde yay, üstünleştikçe üstünleşiyor; asıl önemlisi, bu üstünleşme kendini gösterme tutkusuna kayıyordu: Değil bir meydan okumaya, bir yan bakışa, bir dudak büküşe bile katlanamazdı.

Kavga aradığı görülmemişti; ama en önemsiz aykırılıkları ve aykırı bulduğu davranışları kavga sebebi sanıyor, sayıyordu. Gurur her şeyi idi; gururu için yaşıyordu.

Ve, bu gurur, kişiliğini ispatlama, kabul ettirme hırsını pek andırıyordu; ama belki de, düpedüz, bir kişilik arayışı idi:

Ağaları, Gündüz ve Savcı övülürdü. Onları herkesten çok da Osmancık beğenirdi. Beğenmek bir yana, hayrandı onlara.. bilgilerine ve akıllarına hayrandı. Dengeli davranışlarına, görev şuurlarına, çekip çevirme yeteneklerine ve evliliklerine hayrandı. Bütün başarılarında ve mutluluklarında kendi başarısını ve mutluluğunu görür gibi olurdu; içine bir kerecik olsun kıskançlığın pası düşmemişti. Her şeyden öte, yeğenleri, Bânu Çiçek -ve hele- Bay Koca ve yengeleri Burla Hatun ile Ayna Melek onun gönül ışıktıydı; uğurlarında yapmayacağı şey yoktu.

Osmancık, çok seyrek de olsa, bazı bazı, kendisinin de bir eşi olsun istemektedir. Bu da, Gündüz ve Savcı ağalarının mutluluklarına özenmekten değil, Bay Koca gibi bir oğul özleminin içini sarıverdiğindedir.

Ama seyrek tir bunlar ve o gurur, o kişiliğini ispatlama hırsı -ya da- o kişiliğini arayış, Osmancık'ı bütün bu hayranlıklardan, bu özlemden ve aile hayatından çekip almakta, bambaşka alanlara doğru yönlendirmektedir:

Osmancık -ne kadar hayran olsa, beğense, sevse ağalarına benzemeyen bir kişilik istiyor. Bu dizgin tanımayan istek de onu babası Ertuğrul Beğ Gazi evinden, anası Cankız'dan bile, yeğeni Bay Koca'dan bile ayırıyor, her gün bir parça daha uzaklaştırıyor.

Bu uzaklaşma, aynı zamanda, Kayı Boyu'nun -törelereinden değilse bile- göreneklerinden, alışkanlıklarından, günlük tutum ve davranışlarından adım adım ayrılıştır.

Osmancık buna karşılık, arkadaş canlısı, dost susuzu idi ve, gururu arkadaşlarının ve arkadaş bildiklerinin de sorumluluğunu, kesin olarak üstlenmişti: davranışları kendisi için ne ise, ne oluyorsa, arkadaşları ve arkadaş bildikleri için de o oluyordu. Bu gururda kendisi ne ise, arkadaşları da ve arkadaş bildikleri de o idi.

Babası, bir yığın öğütten sonra onu kendi haline bıraktı ve öteki oğlu Gündüz'e emek vermeye başladı. Bütün yöreyi ve çevresini şaşırtan bir şey, Osmancık asıl bunu bir gurur meselesi yapması beklenirken, babasının bu kararından -azâd edilmiş gibi- mutlu oldu; keyfince yaşamanın tadını daha çok çıkarmaya başladı:

Gür kirpikleri, kalın kaşları, karayağız teni, gözlerini ışıldatan gücü, her soydan kızlara çekici geliyordu. Ona gönül veren çoktu. Onun gönlü de, su gibi, bir o yana, bir bu yana meyledip duruyordu.

Ne yapar, ne ederse, herkesin; “Osmancık bu, yapar.. Osmancık değil mi, eder.. Ertuğrul oğlu Osmancık mı? Öyledir o” demeye alıştığı bir dönemde kimsenin beklemediği bir şey oldu ve kader denilen şey, yalnız Osmancık için değil, bütün yöre için, belki de bilinen bilinmeyen, akla gelen gelmeyen daha başka yöreler için bambaşka bir yön tutuverdi: Bu, onun Şeyh Ede Balı ile tanışmasıdır.

*

* *

On binlerce koyun, binlerce öküz, inek, at ve on binlerce insan!

Bu göç Osman'ın bildiği göç değildi; Söğüt'ten kalkıp Domaniç'e konmaya hiç benzemiyordu. Günlerce yürünüyor, mevsimlerce konaklanıyordu. Derya gibi ırmaklar, karı eksilmeyen doruklar, gölge görmemiş çöller, uçsuz bucaksız ovalar geçilmişti. Nice kızlar, nice oğlanlar bu göç boyunca serpilmiş, erginleşmiş, evlenip ana, baba olmuştu. O kadar uzundu bu göç yolu. O kadar uzakta idi Amuderyâ.

Ve, bu göçün Turgut Alp, Hasan Alp, Saltuk Alp, Aykut Alp, Gazi Abdurrahman, Ak Temür, Kara Mürsel, Kara Tekin, Samsa Çavuş, Şeyh Mahmut, Sülemiş gibi yiğit beğleri vardı.

Kimi rahmete kavuşmuş, kimi sağdır. Sağ kalanların da kiminin eli hâlâ kılıç tutar, kimi iyice kocayıp bir köşeye çekilmiş.

Babasının gazâ yoldaşları idi onlar. Osmancık, o destanlık göçün bazı hikâyelerini onlardan da, babasından da dinlemişti. Ama büyü Ede Balı'da gizliymiş:

*

* *

Domaniç temmuzlarından birinde, bir gecedir. Gökte Samanyolu bir sırma kemerdir. Sarı, mavi yıldızlar parıl parıl parıldamaktadır. Yayla serinliği gönüllerde soylu yiğitliklere, hafızalarda büyük olaylara özlem estirmektedir. Korunun eteğindeki düzlükte, Ulupınar'ın çevresinde ateş yakılmıştır. Kuru çam dalları çatırtılarla yanmakta, alevler kimilerinin alınlarını, kimilerinin bir yanaklarını, ya da tüm yüzlerini aydınlatmaktadır. Kimi çocukluktan kurtuldu, kurtulacak; kimi delikanlı, kimi orta yaşlı, kimi kocamış, elli, altmış kişidirler. Rahman'ın sazı susmuş, okuduğu ağıt bitmiştir. Ama ses ve saz henüz soldaki vâdide yankılanır gibidir. Bu yankılarla ve oynak aydınlıklarla birbirleri için ve kendi kendileri için başkalaşır gibi olmuşlardır. Sanki bambaşka bir yeredirler ve bambaşka yerlerde olmak istemekte, bambaşka yerlerde olmaları gerektiğine inanmaktadırlar. Bu hâl içinde, yaşlıları büyük göç ve eski yurt çekiyor. Gençler de onların yolculuğuna kapılıyor. Fakat Osman'ın istediği bu değildir.

Osmancık, ne olduğunu bilemeden, başka bir şey istiyor; başka sözler istiyor, başka yüzler istiyor, başka hikâyeler istiyor. Ve tedirginleşiyor. Yerinde duramıyor. Usulca kalkıyor. Uzaklaşıyor onlardan ve vâdinin kıyısındaki Sivrikaya'ya gidiyor:

Aşağıda, gecenin dipsizleştirdiği uçurum, karşıda el değmemiş hülyâlara açık bir sınırsızlık. Temmuz yıldızları ufku sınırsızlaştırmış.

Osman ufka dalıp gitmiştir.

- “Hey, Osmancık; neler düşünüyorsun?”

Ede Balı’dır bu.

Osman gülümsüyor... Mahzundur gülümseyişi, çünkü Osman hiçbir şey düşünmemektedir ve birden bire, bir şeyler, çok önemli ve çok güzel bir şeyler düşünmüş olma-
yı arzuluyor; ona ve kendisine, anlatmak için!

İçi elvermiyor, “hiç” demeye;

- “Dünya ne kadar büyük” diyor.

Ve, Amuderyâ’yı Söğüt’e bağlayan, kızları ergenleştiren, analaştırın yolu düşündüğünü söylüyor.

- “Bir o kadar da Amuderyâ doğusu, Söğüt batısı” diye ekledikten sonra pekiştiriyor:

- “Dünya çok büyük.”

Ede Balı da kayaya çıkmış, onun omuz başındaki bir oyuğa oturmuştur. Sesi yumuşacıktır, sesi şefkatle gülümsemektedir:

- “Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüz, oğul. Hırslımız, sabırsızlığımız, bencilliğimiz. Önce bu yüzden küçülüyor, sonra da dünyayı çok büyük görüyoruz.”

Osman başını kaldırıyor. Bu sözlere inanmadığı, yıldızların aydınlığında bile bellidir; Ede Balı’nın yumuşacık, hoşgören gülümseyişi de öyle:

- “Bak” diyor; “gökyüzüne bak. Yıldızlar. Say onları. Sayamazsın değil mi? Hey, Osmancık, gökte şu gördüklerinin yüz katı, bin katı daha varmış. Çok büyük dediğin dünyada şu gördüklerinin en küçüğünün yanında tırnak ucu kadar bile kalmamış.”

Osman şaşırıyor. Aklı yatmıyor. Bir Ede Balı’ya, bir gökyüzüne bakıyor. Sonunda, onun, başta babası, herkesçe övülen bilginliğine ve kişiliğine karşı duyduğu saygı

ağır basıyor; inanıyor; dünyayı, bu yeni bilgisine göre anlamaya çalışıyor. Fakat sonuç değişmiyor:

Amuderyâ ile Söğüt arasına doğumlar, ölümler, mevsimler sığıdıktan sonra, dünya yıldızlara göre tırnak ucundan da küçük olsa ona ne?

Başını inatçı inatçı sallıyor:

- “Dünya çok büyük.”

Ede Balı’nın gülümseyişi, aynı sevgi ve hoşgörü ile hep sesindedir:

- “Anlamadın” diyor.

Anlatıyor da... Yorulmadan ve Osman’inkini bastırın bir inatla... Kimi sözleri, ayrı ayrı yapılarla tekrarlıya tekrarlıya:

Doğru, Dünya büyüktür... Çok, çok büyüktür; hatta Osman’ın kurabildiğinden de çok büyüktür. Fakat bir ömür için, tek insan içindir bu büyüklük. Bir soy için değil; bir soyun benimseyeceği, bir soya benimsetilecek bir amaç, bir ülkü için değil!

Ve, Dünyanın böyle amaçlara, böyle ülkelere açık olduğu, böyle amaçlar ve ülküler için küçüldüğü dönemler vardır.

Ve, Dünya böyle bir dönemde.

Ve, Dünya öyle bir soy, öyle bir ülkü beklemektedir.

Ve, Dünyaya teklifinden arınmış, soyu ve ülküsü ile özdeşleşmiş, soyunu ülkü ile özdeşleştirmiş biri gerektir.

Ede Balı, sanki, ruh olup uçmuştur; sanki, artık o yanı başında değildir; var olan, sadece, bir sestir; sesleşen bir gündür ve o da, Osman’ın beynindedir:

İnsan tek olmadığını anlamamış, anlayamamışsa ve anlayamıyorsa, Dünya, gerçekten de, çok, çok büyüktür; çünkü insan, zamana ve mekâna göre çok, çok küçüktür, ha var, ha yoktur.

Ve, öyle insanlar umutsuzdur, umutsuzluk delisidir; güçlerini, kuvvetlerini, yeteneklerini, bahtlarını har vurup harman savurur.

Ve, öyle insanlar, yatsıda doğar, sabah ezanı okunmadan, şafak sökmeden ölür.

*
* *

Sözün tam burasında, ses Osman'dan ayrılıyor, yeneden Ede Balı oluyor: Ede Balı Osman'ı uyandırmaya, uyarıya koyuluyor:

- "Öyle insanlar için, Dünya, elbet, akla sığmayacak kadar büyüktür ve.. daha ötelere ko bir yana.. Bursa'yı bile geç, Karaca Hisar dahi, öyle insanlar için, şu gördüğün yıldızların en yakınından da uzaktır."

Ama Osman henüz uyanmamış ve ne değişmiş, ne de kendisi olabilmiştir. Bunun olması için sesin tam Ede Balı olması ve dalgınlık sisinin gözlerinden çekilip Ede Balı'yı görmesi gerekmektedir. Yapıyor Ede Balı bunu:

- "Sen onlardansın."

Osman, işte bu paylayan sesle Osmancıklaşıyor; öfkeleniyor. Fakat karşı hamle daha atiktir ve pervâsızdır:

- "Öfkenle avunuyorsun. Gücünü, kuvvetini öfkelerle avutuyor, çürütüyorsun. Rum güzellerinin Kara Osman diye cilvelenişleri, Rum ve Germiyan delikanlılarının senden korkuları yetiyor sana. Ömrünü harcıyorsun; Allah'ın emanetine ihânet ediyorsun. Sokakta, pazarda, düğünde, dernekte, avda, seyranda bir lâf atışması, hoşuna gitmeyen bir davranış olmaya görsün, tokadın, sillen, kılıcın, kaman hazır. Üç beş Rum, birkaç Germiyanlı tepeledin, yahut kaçırdın mı, yiğitsin gayrı... İşin tamam, için rahat. Çürüyorsun oysa."

Osman başını kaldırmış bakıyor. Öfke sendelemekte, yalpalamaktadır; ne yapacağını, ne diyeceğini bir türlü bulamıyor. Ve, Ede Balı'yı, yıldızların isimsiz aydınlığında, hiçbir günün, hiçbir vaktinde görmediği kadar görüyor:

Ede Balı'yı görüyor; ama gördüğü kimdir, hatta nedir, bilemiyor:

O, sanki, babası Ertuğrul'dur. Yok ama, babası değil, babasından ve babasının gazâ yoldaşlarından dinlediği, dedesi Süleyman Şah'tır; dedesinin babası Kaya Alp'tır ve birbirlerinin babası, Kızıl Buğa'dır, Bayındır'dur, Aykuluk'tur, Doğan'dır; kısacası Yâfes'ten Nuh'a kadar bütün ceddidir Ede Balı. Bütün cedit, bu yıldızların aydınlattığındadır. Ve, bütün yörede çıt yoktur; bütün yöre ve Osman sadece bu sese kalmıştır:

- "Hey Osmanlık, yiğit yiğit, tek yiğit öfkesini yenendir; gücünü, kuvvetini, gönlünü, başını öfkesinden arındır; benliğinden sıyrılan kuldur."

Ve susuyor; artık konuşmayacakmış gibi, yokmuş gibi. Gerçekten de, Ede Balı artık orada değildir ve sanki, orada değildi; Osman'ın omuzbaşındaki bir gölge idi de onu düşüren ışık sönmüştü; gölge yıldızların ötesine kaymıştı.. sanki.

Şimdi, aşağıdan, dipsiz karanlığın altından uğultular gelmektedir. Ardındaki çamlık uğuldaktadır. Ulupınar'ın yanındaki alevleri artık yoktur; o alevlerin aydınlattığı masal karaltıları eriyip gitmiştir. Yayıktan köpek sesleri gelmektedir. Çok, çok uzaklardaki bir tepenin ardından, altın bir yay gibi bir hilâl doğmuştur. Osman onu görüyor ve Osman onu, ikinci sefer tam başının üstünde görüyor: Bunca zaman nasıl da çabucak geçivermiştir, hiçbir şey yapmadan ve belli bir cümle bile kuramadan?

Ama Osman, gene de, bir şeyler düşünmüş ve çok, çok önemli bir şey yapmış gibidir... Öyle hissediyor kendini... Hiçbir şey söyleyemeden.

*

* *

Bir başka gün, Osman'ın bir av dönüşünde, gene karşılaşılıyorlar. Osman atının üstünde dev gibidir ve devlerle dövüşten muzaffer dönüyor gibidir. Ede Balı soruyor:

- "Sen mi avladın onları?"

- "Ben" diyor Osman.

Ve atını mahmuzluyor. Ne var ki, ses attan çok hızlıdır; yetişebiliyor:

- "Avun Osmancık, avun!"

Osman gem kasiyor, Al-ışık şahlaniyor, dönüyor. Ede Balı ile Osman bir süre bakışıyorlar. Osman burnundan soluyor, Ede Balı gülümsüyor ve gene soruyor:

- "Babanın kılıcını kardeşin Gündüz'e vermesi seni incitmez mi? O kılıcın senin hakkın olduğunu ve hak etmeyi düşünmez misin?"

Osman basıyor mahmuzu Al-ışık'a ve Ede Balı'nın etrafında iki defa dönerken sesinin bütün gürlüğüyle söylüyor:

- "O kılıç kardeşime yakışır. Bilgili olan odur. O hem yiğit, hem akıllı, usludur. Bak a Ede Balı; seni sayarım. Amma kardeşimle benim arama gireceksen saygım kalmasın, seni elden de beter görürüm."

Al-ışık'ı bu sefer obaya doğru mahmuzlarken, başını çevirip bağırıyor:

- "Uğraşma benimle... Sabrım tükenir."

*

* *

Osman'a, hemen o akşam:

- "Baban seni ister" dediler.

Vardı, el öptü, diz çöktü, kol kavuşturdu;

- "Buyur" dedi.

- "Dinle oğul" dedi. Ertuğrul, doksanı bulan yaşına rağmen dinçliği zedelenmemiş sesiyle, "Ede Balı'nın terazisi

doğru tartar, dirhem şaşmaz. Bana karşı gel; ona gelme. Bana karşı gelirsen üzölür, incinirim; ona karşı gelirsen gözlerim bakmaz, baksa da görmez olur. Ede Balı soyumuzun ışığıdır. Var git şimdi. řu dediklerimi de vasiyetim say, unutma.”

Osman el öpmeye davrandığı zaman da ekledi:

- “Ak Temür anlattı; üstüne at sürmüş, ünlemişsin. Gücenen Ede Balı değil, Ak Temür’le benim. Üzüntümüz de Ede Balı için değil, senceğiz için. Üzme, incitme beni ve yoldaşlarımı Osmancık, bu yolda bu son dileğim olsun Osmancık.”

*

* *

Osmancık kendini hor görölmüş, aşağılanmış sayıyordu. Aşağılanacak biri değildi o. Aşağılanacak biri olmadığını ispatlamak için ölçüsüz bir hırsa kapılıverdi:

Avcılıkta birinci. Ciritte birinci. At sürmede birinci. Yay germede üstüne yok. Güreşte bileğini tutan çıkmamış. Osmancık daha ne yapsın, ne etsin ispatlamak için?

Bilemiyor Osmancık.

Ve, Osmancık öfkeleniveriyor.

Ve, Osmancık, aynı anda da, biri hemen yanı başında fısıldamış gibi bir ses duyuyor: “Hey Osmancık, yiğit yiğit, tek yiğit öfkesini yenendir.”

Öfke çöküntüye dönüyor; kolu, kanadı kırılmış sanki. Kimseyi görmek istemiyor; atladığı gibi Al-ışık’a, başını alıp gitmek istiyor: Kendisini tanımayanların veya olduğu gibi sevip beğenenlerin arasına gitmek istiyor. En azından da, babasını ve -ille- Ede Balı’yı görmek istemiyor... Hatırlamak bile istemiyor; onların hatırlanışı, horlanışı oluyor. Perişan gurur çırpınıyor.

Ve, Osmancık bu hâlden nasıl kurtulabileceğini, bu hâlden kurtulmak için ne yapması gerektiğini bir türlü bilemiyor. İçi içini yiyor. Ertesi gün Osmancık Domaniç'te değildir.

*
* *

Osmancık'ın Mihail Kosses ile tanışması, babası Ertuğrul'un Sultan Alâaddin ile ilişki kurmasına benzemişti:

Saldıranlar beş kişiydi, savunular üç. Avdan dönen Osman olay yerine geldiği zaman, o üç kişiden biri yerde cansız yatıyordu, birinin de kılıç tutacak hâli kalmamıştı. Osman duraklamadı:

- "Savulun bire" diye kılıç çekti.

Kavga kısa sürdü. Osman saldırganlardan ikisini çabucak haklayıvermişti. Ötekiler de bırakıp kaçtı.

Kılıç sallayacak hâli kalmayan:

- "Sağ ol Türk. Adın ne senin?" diye sorduktan sonra, "Benimki Mihail Kosses" dedi.

- "Ertuğrul oğlu Osman. Söğüt'te otururuz. Ya sen?"

Mihail de öğündü:

- İnegöl'ün berisinde; Harman Kaya'da. Babam çok zengindir. Gel bizimle; birkaç gün misafirimiz ol."

- "Yok" dedi Osman. Sonra da düşündü, sordu: "Neyin nesiydi o adamlar? Neye saldırdılar size?"

- "Aya Nikola'nın haydutları. Onların hep kârı budur; ya topluca köy basar, yahut üçü, beşi bir olup yol keser, adam soyarlar."

Osman gene düşündü:

- "Belki bir yere sinmişlerdir. Yine keserler yolunuzu. Götüreyim sizi."

Mihail onuruna yediremiyor olmalıydı; mırın kırına başladı. Ama o zamana kadar ağzını hiç açmayan, teşekkür etmeyen, gülümseyen öteki lâfa karıştı:

- “İyi olur Mihail.. gelsin bizimle.”

Bu sözleri de Osman’a bakmadan söylemişti.

Anlıyordu Osman; dünyaya tepeden bakan, özellikle de Türkleri sevmeyen biriydi o. İçi dalgalanmaya başladı. Mihail durumu sezmiş gibi güldü.

- “Arkadaşımın adı Kalanoz’dur. Karaca Hisar tekfurunun oğludur. Hep böyledir.”

Kalanoz, yerde yatan ölüye başını çevirip bakmadan, atını sürmüş, tırısa kaldırmıştı. Osman, başıyla ölüyü göstererek, sordu:

- “Bu sizden değil mi?”

Mihail de başıyla Kalanoz’u işaret etti:

- “Onun adamı, idi; aldırır.”

Osman’ın içinden Al-ışık’ın başını çevirip Sögüt’e doğru koşturmak geldi. Ama Mihail’i bırakmadı; kanı kaynamıştı ona. Mihail’in de gülüşü candandı, dosttu, sımsıcaktı, gözlerini ışılatıyordu. Osman’ın yapabildiği şey, atını mahmuzlayıp Kalanoz’un bir boy önünde, hep önünde gitmek oldu. Yol boyunca Kalanoz, bütün çabasına rağmen, Al-ışık’ın sağrısına bile sokulamadı.

*

* *

Mihailler yüksek ve kalın duvarlarla çevrili kocaman bir bahçenin içinde, çatı hariç, üç katlı bir konakta oturuyorlardı. Bahçede, ayrıca üç bina daha vardı. Onlarda da uşaklar, rençberler, çobanlar ve silahlı adamları kalıyordu.

Osman, daha dış kapıya varmadan ayrılmak istemiş, fakat Mihail, atının gemine yapışmacasına, koyuvermemiş-

ti. Bahçeye girer girmez de bağırmaya başlamıştı. Sesini işitip dış kapının sahanlığına çıkanları, Osman'a söyledi:

- "Annem, babam.. öteki de bacım."

Evin önüne varıp da atlarından inerken, Mihail, olayın hikâyesini tamamlamış bulunuyordu.

- "Ya, işte böyle.. bizi bu Türk kurtardı. Adı Osman'dır" diye de tamamladı.

Ev halkı, baba Kosses başta, kızı Zoe dahil, Osman'a candan yakınlık gösterdi; ama Zoe başta, Kalanoz'la ilgileneşleri başka idi. Kalanoz da, daha bir başka kasılmaya başlamıştı. Anlaşılması zor olmayan bir ısrarla, sırtını hep Osman'a dönüyordu. Osman'ın bıyıkları dikenleşmeye başlamıştı. Gözleri bir başka parlıyordu artık. Sonunda tutamadı kendini:

Salonda idiler. Sofra hazırlanıyordu. Zoe kaşıkları yerleştirirken, az ötede, Osman'la konuşan Mihail'e, gülerek Osman'ı işaret etti:

- "Pek de gençmiş. Yirmisinde bile yok."

Ve doğrudan doğruya ona sordu:

- "Kaç yaşındasın?"

Hep gülüyordu. Ve gülünce daha güzeldi. Osman da güldü; "Bizde bir çocuklar, bir de erler vardır" diyecekti ki, Kalanoz, arkası gene ona dönük olarak aralarına giriverdi.

Başı döner gibi oldu. Çene kemikleri oynadı. Düşünce dondu. Ve kolu, sanki onun değilmiş gibi, kendiliğinden uzandı. O yaba gibi el Kalanoz'un omzunda mengeneleşti. Basık, hatta boğuktu sesi:

- "Şöyle dur."

Bakışma bir an sürdü. Kalanoz kuvvetin acılığını anlamış ve boyun eğmişti. Zoe korkmuştu. Mihail de öyle. Donmuş gibiydiler. Osman bunu istemiyordu; ama önlemiyordu da; aynı sesle, eli hep o omuzda mengene:

- "Yüzünü ben de göreyim. Sen de benim yüzümü gör."

Önlemiyordu bu sözleri de, bu davranışı da.

Ve, bir cümle, yıldızların ötesinden gelmiş bir ses, kulak zarını aşmaya boşu boşuna uğraşıp duruyordu!

Yenemeyecekti öfkesini. Gene gururunun boyunduruğundaydı. Nereye kadar sürükleneceğini artık Allah bilirdi. Fakat, mutlu bir an, sanki zorlanmış gibi, gözleri Zoe'ye kayıverdi: Kız, benzi uçmuş, yarı ürkek, yarı yalvarışlı gülümsüyordu ona. İşte bu gülümseyiş, o sesin kulak zarını aşıp beyne yol buluşu oluverdi: “Hey Osmancık; yiğit yiğit, tek yiğit öfkesini.. benliğini yenendir.”

Ede Balı idi artık gözlerinin önündeki.. tek gördüğü:

Yenemiyordu öfkesini. Öfkesini yendikten sonra ne yapacağını, ne edeceğini bilemiyordu.

Birden bire, çektiği gibi elini, koşar adımlarla çıkıp gitti.. tek kelime söylemeden ve kimseye bakmadan.

Bütün bunlar, göz açıp kapayana kadar olup bitmişti.

Bahçede, Al-ışık'ın yem torbasını çıkarıp gemini takarken, Mihail yanına geldi. Susuyordu. Neden sonra, tam Osman at binecek iken, kolundan tutarak, fısıldar gibi konuştu:

- “Haklı olan sensin. Öyledir o.. herkese karşı.”

Kısa bir aradan sonra da, özür diler gibi ekledi:

- “Ben.. biz unutmayacağız canımı kurtardığınızı.”

Gene sustu. Daha başka şeyler de söylemek istediği belliydi. Söyledi de:

- “Birbirimizi aryalım. Benim arkadaşlarım var.. gerçek arkadaşlar. Beğeneceksin onları. Seversin de.”

Osman tam olmasa da gülümsedi. İçi daha durulmamıştı; ama durulacaktı artık. Anladı bunu. Mihail:

- “Arayacaksın beni, değil mi?” dedi. “Ben de seni arıyorum.”

- “Ara” dedi Osman.

Ve hiç ağırlığı yokmuş gibi atlayıverdi Al-ışık'a.

*

* *

At üzerinde, özellikle de Al-ışık'ın dört nalında iyi düşünür o. At üzerinde, özellikle de dört nalda hatırlar hatırlaması gerekenleri; çünkü gideceği yeri bilmektedir.. vardığı yerde de ne yapıp ne edeceğini, ne ile karşılaşacağını bilir. Geride ne bıraktığını bilir.

Şimdi de öyle olacağını sanıyor ve rahatlıyor; keyifleniyor hatta.

Haklıdır.. ama sadece başlangıç için:

Kossesler iyi.. Mihail çok iyi. Zoe güzel.. çok güzel. Kalanoz düşman.. bütün Türklere kinle, nefretle düşman. Ona; “Sen de benim yüzümü gör” demişti. Karşı karşıya gelelim, karşılaşalım demektir bu. Kalanoz da, korkudan benzi atmış olsa da, ihtimâl, içinden: “Karşılaşacağız” diye geçirmişti. Hiç değilse, arkasından ve hâlâ, böyle demektir. Adamları çokmuş onun.. ordusu varmış.

Dişleri kenetleniyor ve mırıldanıyor:

- “Öfkelenmeyeyim de ne yapayım? Kuyruk mu kısırayım?”

Sanki Ede Balı ile atbaşı gitmektedirler. Ona söylüyor gibidir. Ve şaşılacak şey, cevabını da alıyor: “Kalanoz dediğin kim? Tut ki, bir av dönüşü, sekiz on adamıyla karşına çıkıverdi de kapıştınız ve sen hepsini de geberttin.. sonuç?”

Kafası karışıyor, çünkü ses, o kulağına yerleşip kalan yumuşacık ve sevgi dolu gülümseyişle eklemiştir:

- “Kalanoz dediğin kimdir, bilir misin? Bilmiyorsun. Bir Kalanoz vardır, bir de Kalanoz vardır. Öfken ve gururun ikisini bir sanıyor... Kolayı budur da ondan. Öteki Kalanoz o, göremediğin, anlayamadığın Kalanoz senin gücünü aşar da ondan. Öteki Kalanoz canlı değildir de ondan. Öteki Kalanoz bambaşka bir davâdır, Osmancık.”

Ve Ede Balı'nın atı, kanatlanmış gibi, fırlayıp gidiyor. Osman'ın dörtnalından kopuyor, kayboluyor. Osman'ın “Dur, bırakıp gitme” diye bağırsı geliyor. Bağırursa, Ede Balı çoktan Söğüt'e varmış da olsa, işittirebileceğine ina-

nacak kadar hırslanıyor. Ama bağırıyor, körük gibi ciğerlerindeki havayı, hohh diye boşaltıyor, o hırsı atmak için. Atıyor da.

Artık Ede Balı yoktur. Osman gene Osmancıklaşıyor; gene esintilerin delikanlısı oluyor: Mihail ve, çok sürmeyecek Zoe dönemidir bu.

*

* *

Osman Mihail'in yolladığı davetçileri hemen salıvermedi. Onları elinden geldiğince ağırladı. Ava götürdü. Onurlarına gösteriler düzenlendi. Postlar, seccadeler, kilimler, yiyecekler verdi. Uğurlarken de, davetten çok memnun olduğunu, geleceğini söyledi: selâmlar yolladı.

Onlar gittikten sonra, kardeşi Gündüz'le kalmışlardı. Yanlarında Aykut Alp da vardı. Gündüz sordu:

- "Gidecek misin?"

Osman:

- "Belî" dedi.

Karar verdiği belliydi. Gündüz de, kardeşinin aklına koyduğundan dönmediğini bilirdi.

- "Hiç değilse tedbirli ol" dedi; "yanına beş on yoldaş al."

- "Gerekmez" dedi Osman.

- "Güvenme bu kâfirlere."

- "Mihail bildiğin kâfirlerden değildir. Bir kâfirden arkadaş edinmek yararlıdır."

Gündüz, o zaman, baba yoldaşına döndü:

- "Doğru mudur bu?"

Aykut Alp, ak düşmüş sakalları ile oynayıp duruyordu:

- "Doğrudur" dedi.

Ama sesi alaycıydı. Osman ona bakarak açıklamasını bekledi. O da açıkladı:

- “Doğrudur.. sana soyundan da, dininden de çok bağlanacağını umarsan.”

- “Umarım.”

Sesi yükselmiş ve sertleşmişti. Devam edince de niçin öyle olduğu anlaşıldı:

- “Hem, yiyip içip eğlenmektir muradımız. O dediklerin bunun nesidir?”

Cevap istiyordu.. hem de buyururcasına. Ne var ki, Aykut Alp, cevap bir yana yürüyüp gitti. Gündüz de başını öteye çevirmiş, susuyordu.. sanki Osman yokmuş veya Osman’ın ilgi ve ilişki kuramayacağı bir şeyler düşünürmüş gibi. Hışımla uzaklaştı kardeşinden.

Küçük görüyorlardı kendisini. Hiç değilse anlayışsız, düşüncesiz ve kötü huylu. Adı gibi biliyordu bunu. Ama neden? İşte bunu bir türlü anlayamıyordu.

Babası.. ağaları.. babasının yoldaşları; beğler.. hangisi ne buyurdu da boyun eğmedi, baş kaldırdı? Hangi buyruğu en iyi biçimde yerine getirmede?

Bu böyle olunca, gönül eğlendirmek, felekten kâam almak yaşının, yakışıklılığının, gücünün, yeteneklerinin hakkı değil miydi?

Osman bir türlü anlayamıyor, burnundan soluyor. Ve, öfkesi hiçbir şey düşünmeden, farkına bile varmadan, Ede Balı’ya yöneliveriyor: Babası, ağası, Aykut Alp derken gözlerinin önüne hep ve sadece o geliyor. Onu hatırlayışla duyuyor küçümsemişini, beğenilmeyişini, hatta kötü ve hor görülüşünü:

Babasıyla değil, ağasıyla değil, Aykut Alp’la, Ak Temür’le, öteki beğlerle değil; fakat hepsiyle birden hesaplaşmak için onun, Ede Balı’nın karşısına çıkmak istiyor.. o kendine has hırsıyla.

Çünkü ona, birden bire, öyle geliyor ki, Ede Balı olmasa, ötekiler de böyle olmayacaktır; kendisini böyle görme-

yecek, kendisine böyle bakmayacaklardır; kendisini seveceklerdir, beğeneceklerdir, öveceklerdir.

Ede Balı'ya gitmek için içi içini yiyor; gidemiyor. Ama bir gün -mutlaka, mutlaka- çıkacaktır onun karşısına. Yüreksizliğinden değildir bu gidemeyişi.. kendisini hazır hissedemeyişindedir.

Çene kemikleri zonklayarak geçiriyor içinden:

- "Çıkacağım karşısına."

*

* *

Mihail Osman'a yakınlık göstermektedir, saygı göstermektedir. Ama Osman'ın bildiği -ve aradığı, umduğu- anlamda dost değildir. Sadece can minnetini ödemeye çabalamaktadır. Osman bunu seziyor. Zoe olmasa kesip atacak bu gidip gelmeleri. Zoe bağlamıştır Osman'ı. Osman'ın Zoe'ye vurulduğu söylenemez. Kendisi de söyleyemiyor bunu. Güzelliğin, zengin dişiliğin, işvenin çekişidir bu. Olsun ama; çekiliştir bu. Görmek istiyor onu. Onunla olmak istiyor.. sık sık. O yarım yamalak, o kırık dökük Türkçeyi sık sık özlüyor. Gülüşlerini, Osmancık deyişlerini daha çok.

Ve ona, yüz, yüz elli kelimelik Rumcasıyla.. ve, başkasından değil Mihail'den, coşkun zamanlarında da karayağız yüzünü tunçlaştıran bir heyecanla Zoe'nin kendisinden öğrendiği özel kelimelerle, ona güzel, çok güzel bir şeyler söylemek istiyor.

Bir başkasının sevgilisine, hele hele sözlüsüne, değil meyillenmek, yan bakmak bile Osman'a ters düşer. Ama Kalanoz, kendisine hep sırtını dönen ve yukarıdan bakan, kinle, hatta nefretle bakan adam, yapısının tam aksine, Zoe'nin ayrı bir çekiciliği oluyor. Ve, bunu, ilk olarak o

değil, Zoe anlıyor. Söyleyince de Osman'a, bir hayli utanarak, bir parça da şaşırarak baş eğmek düşünüyor:

- "Ah.. Kalanoz değilim ben" demişti en tatlı gülüşüyle.

Ve Osman'ın anlayamayışından büsbütün neşelenerek açıklamıştı:

- "Kemiklerimi kıracaktın."

Kucaklayışındaki hırsta, gerçekten, bir parça da Kalanoz vardı: Zoe'de Kalanoz'un bir yerine, belki de şahdamarına saldırır gibiydi. Anlamıştı bunu. Ve, Zoe'ye vurulmadığını.

Sonra araya Mihail girmişti.. dobra dobra:

- "Osman be, kız mı yok? Hepimizi yakar Kalanoz.. rahat komaz. Bırak Zoe'yi. Bu kadar sık gelme. Gelince yalnız gelme."

Osman düşündü ve denilene uydu. Artık Mihail ile de pek seyrek, o da, ikisinin birden çağrıldığı toplantılarda, buluşmaya başladı.

*

* *

Kış bitmişti. Karlar eriyor, dereler bozbulanık akıyordu. Havalar daha Ocak ortalarında bahara dönmüştü. Aykut Alp, sırtını şubat güneşine vermiş, bir dibek taşında oturuyordu. Az ötedeki, pembe beyaz çiçekleriyle gelin gibi donanmış badem ağacını gösterdi:

- "Aldandılar, yazık."

Etrafında, birkaçı onunla yaşıt, ötekiler delikanlı, on beş kadar insan toplanmış, güneşi paylaşıyorlardı. Kimi çömelmiş, kimi bir kilime bağdaş kurmuştu. Osman ve Gündüz gibi delikanlılar, onların az gerisinde ayakta duruyor, lâfa karışmadan, anlatılanları dinliyorlardı.

Ak Temür, kimsenin aklına gelmeyen hoş sözleriyle tanınmıştır:

- "Akılsızdır onlar" diyor ve keyfince beklettikten son-

ra ekliyor: “İki paralık güneşe aldanıverir, sonra da karda, ayazda kavrulur giderler.”

Gülüştüler; ağaçların akıllıları, akılsızları için şakalaşmaya can atıyorlardı. Ama Dursun Fakı’ya ilk dikkat eden de Ak Temür’ün kendisi idi. Bozular gibi oldu:

- “Aykırı konuştuysam bağışla.”

- “Yo” dedi Dursun Fakı; “sende aykırılık görmedim hiç. Sözün bana bir şeyler düşündürdü.”

Fazla bekletmeden de, ama cümlelerinin aralarında susa susa;

- “Baharı müjdeciler onlar.. özlediğimiz baharı” diye başladıktan sonra anlatmaya başladı:

Özlediğimiz baharlar vardır.. soyca, sopça, ümmetçe özlenen baharlar.

Ve, onların da müjdecileri, badem ağaçları vardır.

Gün döndüğünü en evvel onlar duyar.. sezer.. anlar.

Müjdeciler baharı.

Bahar gelmiştir.

Duyan gönüller, gören gözler, düşünen kafalar müjdeyi alır.. hazırlanır.. sanki yaylaya göçün hazırlığı başlamıştır.. gecikmemek için.

Gereğini yapmak, gereğini vaktinde yapmak için.

O müjdeciler yüzünden ve sayesinde.

Hava dönebilir. Kış geri dönmüş gibi olabilir. Müjdecileri don vurabilir. Amma müjde şaşmaz; duyanlara, anlayanlara kazandırır...

Ki bahar, gerçekten gelmiştir.

Müjdecilere minnet.. müjdecilere rahmet.

*

* *

Ve Dursun Fakı, birden, Osman’a dönüveriyor:

- “Deden Süleyman Şah’ın ruhuna rahmet, Osmancık.”

*
* *

Osman.. gene.. Dursun Fakı'yı değil, Ede Balı'yı görüyor; gördüğü Dursun Fakı değil, onun şeyhi Ede Balı'dır. Fakat, bu sefer.. bilemiyor neden.. yüzü kızaracak yerde sarıyor. Dudakları titriyor, gözü kararır gibi oluyor ve Ede Balı'yı, bu sefer, karşısına çıkmak değil, daha da kuvvetle istiyor. Babasının sesi de tâ beyninin içindedir; tekrarlayıp duruyor: "Dinle oğul; Ede Balı'nın terazisi doğru tartar.. dirhem şaşmaz." Ve; "Ede Balı soyumuzun ışığıdır."

Osman'ın, şimdi, duyduğu, doğuştan yabancı olan korkudur. Osman ilk defa korkuyor, dağ başı gecesinde tek kalmış gibi.. çocuk gibi.. çocuk korkusuyla.. bir ışığa can atan korkuyla. Ve babasının sesi, beyninin içinde tekrarlayıp duruyor: "Ede soyumuzun ışığıdır." Osman ışığa can atıyor.

Ve, Dursun Fakı bütün bunları sezmiş gibidir.. sezmiş değil, biliyor; çünkü, ona bakmaktadır, deminden beri Osman'a bakmaktadır. Sonunda gülümsemiştir. Gülümseyiş ne kadar belirsiz olsa da, içindeki saygı apaçıktır. Sesi de öyle; mutlu ve saygılı:

- "Güzel" diyor ve ekliyor; "Bin yaşa."

Dursun Fakı, ölüm kalımıyla ilgili bir söz, bir senet almışa benzemektedir. Ve Osman kendisini bir namus sözü, bir senet vermiş gibi hissediyor.

En önemli gerçek
ve yaşayan tek gerçek
geçen günlerdedir

SÖĞÜT, Osman'ın gözünde, gün gün değerini kaybetmekte; Söğüt Osman'ın kafasında, gün gün bambaşka bir anlam kazanmaktadır. Çünkü Osman, babasının ve baba yoldaşlarının hikâyelerini, parça parça anlattıklarını bütünlemeye ve o hikâyelerle bütünleşmeye başlamıştır. O kadar ve öylesine ki, artık Amuderyâ'dan gelen odur; Süleyman Şah odur.

Osman buna kesinlikle inanıyor ve Söğüt'e niçin geldiğini, Söğüt'te ne aradığını, ne yapması gerektiğini bilmek istiyor.

Uykusuz ve tedirgin geceler başlamıştır. Ama boşuna geçiyor bu geceler, çünkü düğümü çözemiyor; karanlıklarda çırpınıp duruyor.

Işık Ede Balı'da. Bunu böyle bilmeye hazır, çünkü babasına inanır Osman. Ama Osman.. gözüpek Osman, ne kadar istese de, onun üzerine at sürüşünü hatırlamadan yapamıyor; bu yüzden de Ede Balı'ya gidecek yürekliliği bir türlü bulamıyor; cesaretin de çeşitleri varmış, anlıyor.. öğreniyor:

Ede Balı'nın karşısına dikilmek, yakasına yapışmak, hesap sormak başka şey; utancı yenmek, yüzüne bakabilecek cesaret ve yüreklilik başka! Anladığı ve öğrendiği budur.

Bir şeyi daha anlıyor Osman: İnsan, her şeyi -Ede Balı, ya da bilmediği, tanımadığı Ede Balılar- bir başkasından beklememelidir, istememelidir; önce bekleyecek, isteyecek hâle gelmeli, istemeye hazırlanmış olmalıdır.

Aldığı ile, eline geçecek ile ne yapacağını, nasıl kullanacağını, elde edilenin neye yarayacağını bilmelidir.

Osman beynini ne kadar zorlasa da, kendinde, gününde ve yaşayışında bu düğümü çözecek bir şeyler bulamıyor; acılar çekiyor, umutsuzluğa düşüyor, dünyası kararıyor.

Fakat, mutlu bir gecedir bu, ışığa yönelen, ışığa götürecektir soruları.. çıkmazdan, öyle veya böyle, iyi veya kötü, labirentten çıkaracak başlangıç adımını buluyor:

Süleyman Şah Gazi.. dedesi.. elli bin göçer evle, niçin Erzurum ve Erzincan'a?

Süleyman Şah Gazi'den sonra, niçin Sungur Tekin ve Gündoğdu amucaları Anayurd'a da, babası kuzeybatı'ya? Diyâr-ı Rûm'a? Bin kadarcık göçer evle?

Ya, babasının büyük bir saygı gösterdiği, kâh görünüp, kâh çekilip giden birtakım adamlar? Ki, Osman bunların bu yöreye ve daha batıya veya daha kuzeye, kendilerinden önce geldiklerini, babasının anlattıklarından biliyordu.. kimdi bunlar, niçin gelmişlerdi tâ Türkistanlardan ve onları birbirlerine yakınlaştıran.. yakınlaşma ne kelime.. birbirlerine bağlı tutan, sürekli ilişki tutan?

Bu sorulardan bazılarının cevabını, elbette ağaları biliyordu. Ve, babası, elbette, Osman'a da anlatacaktı. Ama Osman kavakyellerine kaptırıp gitmişti kendini.. tam kendisine bunların anlatılacağı çağa gelişiyle birlikte.

Ede Balı'nın, o yayla gecesinde, Sivrikaya'da söylediklerini unutamaz olmuştu. Onun, unuttur gibi olduğu bir sözünü ise artık, bütün söylediklerinden çok düşünüyordu: "Babanın kılıcını kardeşin Gündüz'e vermesi seni incitmez mi?"

Osman, bu hatırlayışla, Ede Balı ile Dursun Fakı'yı aynı çizgide, aynı istekte görüyor. Aklının kıyısından bile geçmemiştir o kılıç. Ve, onun gözünde hilâl gökyüzüne, o kılıç da Gündüz'e uygundur. Çünkü Gündüz'dür âdâbı, erkânı, konuşmasını, dinlemesini, ortak kararlara varmasını bilen. O kılıç -sonra ve asıl önemlisi- işte babasının belinde duruyor; ha onda, ha Gündüz'de.. Gündüz babasını arattırmaz. Osman'a gelince, Osman'a kendi kılıcı gerek ve yeter.

Ama Osman, işte burada duraklayıveriyor ve, gene, Ede Balı'nın o sözünü ve o söze gelen ısrarını düşünüyor:

Yoksa, Ede Balı ve Dursun Fakı ve daha başkaları da.. ve o bir gelip bir giden dervişler kılıca bir başka anlam mı verir veya anlamının değişmesini mi isterler? Değişeceği- ni, ya da değişebileceğini mi düşünürler?

Osman artık bütün bu soruların çengelindedir.

*

* *

Badem ağaçları aldanmış, çiçeklerini don vurmıştır. Ama müjdeledikleri bahar gelmiş ve bahçeler, bağlar donanmıştır. Kuzular melemekte, kuşlar cıvıdamakta, taylar kişnemektedir. Kırlarda, dağ eteklerinde yeşil höykürmektedir.

Ve Söğüt'de yayla göçünün hazırlıkları başlamıştır. En önemli mesele de, evlerde bırakılacak eşyanın ne olacaktır.

Çünkü, iki yazdır, onlar yaylaya çıkınca, İnegöl tekfurunun adamları, başlarında Aya Nikola, Söğüt'ü basmakta, talan etmektedir.

Ertuğrul, eşyanın Bilecik tekfuruna emanet bırakılmasını öne sürüyor. Gerçi bu, gönül rahatlığıyla başvurulacak bir tedbir değildir; ne var ki, çaresizdirler ve Bilecik tekfuru ile aralarında önemli bir sürtüşme olmamıştır. Teklif kabul ediliyor.

Gönderilen yaşlı aracı da tekfurun kabul cevabını getiriyor. Ama eşyanın yaşlı ve az sayıda adamlarla gönderilmesi şart koşulmuştur. Bunun üzerine Ertuğrul, güven kazanmak için daha fazlasını yapıyor ve halkının eşyasını yaşlı kadınlarla gönderiyor.

Osman da, bütün bu kararlar alınır ve uygulanırken hep babasının kılıcına bakıyor.

*
* *

Yayla sabahıdır. Gün daha doğmamıştır. Gökyüzü süt-mavisi, çamlar neftî, üzerlerine çığ yağmış çayırlar zümrüt yeşili; ıslıl ıslıl. Çobanlar daha davarları toplamamış, atlar, kısraklar, taylar daha delişmen -ve mutlu- neşelerini bulmamış. Kara çadırlar ile ağıllar arasında gidip gelenler, sadece, allı, lacivertli, altın sarılı, menekşe morlu giysileri ile kadınlar ve kızlardır. Günün cümbüşüne daha vakit var.

Osman, ayakları diz boyuna kadar çiylerden ıslanmış, Sivrikaya'ya doğru, yokuş yukarı yürüyor. Nicedir huy edindi gün doğuşunu oradan seyretmeyi:

Bir yanında derinliklerinden uğultular gelen vâdi; bir yanında uzanıp giden yayla; karşısında sınırsız ova!

Gün oradan, yayvan tepelerin ardından doğar; gün olur çırılçıplak, bakır kızılı ve koskocaman; gün olur allı pullu bulutların arasından ve altınlaşarak.. ama her zaman ve kısa sürede, bütün renkleri, bütün sesleri değiştirerek.. bütün canlıların hallerini değiştirerek.

Osman artık, kendisini bu değişimin, beş, on dakikalık kısa sürecinde aramaktadır:

Gün doğumundan önceki Osman, gün doğumundan sonraki Osman!

Ne olmuşsa, ne olacaksa bu süreç içinde olacaktır; Osman'a öyle gelmektedir artık.

Ve, Osman, boyuna babasının kılıcını hatırlamaktadır; eşyanın Bilecik tekfuruna emanet bırakılması için karar alınırken, gözlerini o kılıçtan ayıramayışını hatırlamaktadır; Ede Balı'nın, Dursun Fakı'nın ve öteki baba yoldaşlarının o kılıca bambaşka bir anlam verdiklerini hatırlamaktadır.

O kılıç başkadır; kendi kılıcı değildir, kendi kılıcına ve öteki kılıçlara, hiç mi hiç, benzememektedir; bir başka

şeydir o. Osman, kendisini, bunu anlamaya, bunu kavramaya mecbur sayıyor.. mahkûm sayıyor; borçlu sayıyor.

Gün doğdu, doğacak: Kuşların bile gidemeyeceği yerlerdeki o yayvan tepelerin üzerindeki bulut kümecikleri kan kırmızısıdır. Daha yukarılarda, uçsuz bucaksız gökyüzünün ötesinde, berisinde de, birbirlerinden çok uzak.. adlarını şöyle böyle bildiği iller kadar, ülkeler kadar uzak bulutcuklar vardır ve bembeyazdır onlar ve hiç bir beyazın olmadığı kadar, olamayacağı kadar beyazdır, güzeldir onlar.

Ve, gün yükselir gibi olunca, o yayvan tepelerin üstündeki bulut kümeleri de yukarıdakiler gibi beyazlaşıyor.

“Ad neme gerek!
Ad sana gerek!”

OSMAN -huy edindi- nicedir, her sabah, gün doğmadan önce Sivrikaya’dadır.

Ve, Aykut Alp, nicedir, her sabah, gün doğar doğmaz, bayırı, Sivrikaya’nın iki ok atımı ötesinden dolanıp -atı hep tırısta- yaylayı omuzlayan sırtın ötelerine gitmektedir.

Merak olmuştur bu, Osman’a. Ve, o sabah Sivrikaya’ya ilk defa Al-ışık yedekte gelmiştir.

Aykut Alp sırtın ötesinde gözden kaybolurken Osman da atlıyor:

Önce tırıs; çünkü, Aykut izlendiğini anlamasın istiyor. Yeterince ara koymayı hesaplıyor. Bu yüzden da aldanıyor. Büküşü geçince, bir de bakıyor ki, Aykut Alp kayıplara karışmıştır. O zaman basıyor mahmuzunu; ama boş: Ne kadar sürse de Aykut Alp’ın tozunu göremiyor.

Osman’ın, neden sonra gördüğü ve görmeyi hiç mi hiç beklemediği şey, örme taştan iki gözlü bir kulübedir:

Kulübe, düzlüğün bitimine bir kartal yuvası gibi kon-